

ORATIO

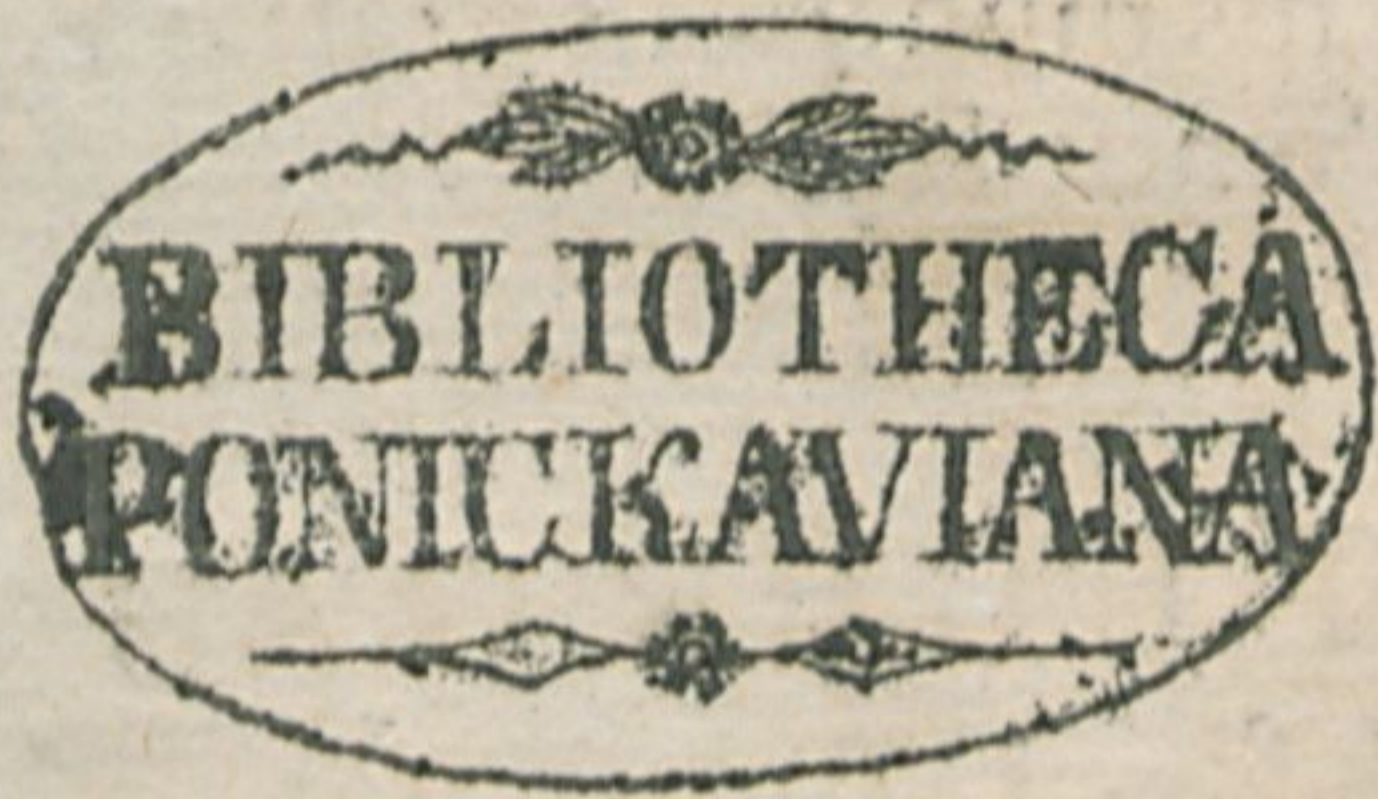
DE TRIBVS FARINÆ SATIS,
habita in renunciatione gradus
Magisterij Philosophici a
Philippo Melanthere

Die 17. Septembris.
Anno 1548.

VITEBERGAE
Excudebat Iosephus Klug
Anno M. D. L.

XVII, 510.

co
n
S
g
u
li
D
g
n
tu
m
ea

XIII, 210

ORATIO DE TRI-
bus farinae satis, habita in re-
nunciacione gradus Magi-
gisterij Philosophici a
Philippo Melanthe.

DFirmat Deus se Ec-
clesiam suam ita serua-
turum esse, ut cum in
uinea non uberrimo
tempore pauca tan-
tum uuae nate sunt, sed
adeo pulchrae & grate
colono, ut diligenter eas custodiat, & lae-
tus Deo pro his muneribus gratias agat.
Sic cum hactenus & Ecclesias in his re-
gionibus, & hunc nostrum hortulum ser-
uet, primum uos adhortor, ut pectora &
linguae uestrae mecum & gratias agant
Deo, & petant, ut deinceps nos seruet &
gubernet. Non enim foelices sunt homi-
num conatus sine auxilio Dei. Sed gemi-
tus & uota ad Filium Dei, custodem ag-
minis discentium, adferamus, & sciamus
ea non esse irrita.

A ij

Tibi

Tibi igitur, omnipotens Deus, eterne
Pater Domini nostri Iesu Christi, condi-
tor coeli & terræ, unâ cum Filio tuo coe-
terno, Domino nostro Iesu Christo, &
Spiritu sancto, sapiens, bone, uerax, iuste,
caste, misericors, gratias agimus, q̄ hactē-
nus nos seruaſti, nec casu nos superſtites
eſſe ſentimus, ſed tuæ miſericordiæ tri-
buimus, q̄ non deleri nos ſontes pateris,
quòd q̄ diſcentium cœtus aliquos prote-
gis, Ac ardentibus uotis te propter Fi-
lium Dominum noſtrum Ieſum Chri-
ſtum crucifixum & reſuſcitatum ora-
mus, ut deinceps nos ſerues, & mentes
noſtras gubernes, ut ſtudia & omnia con-
ſilia ſint ſalutaria nobis & alijs, & ut uere
ſimus uafa miſericordiæ, & te uera grati-
tudine celebremus .

Hæc uota in his congreſſibus ſæpe
repetenda ſunt. Non enim exiſtimemus
eos prophana ſpectacula eſſe, ſed discipli-
næ cauſa inſtituti ſunt, & ut in Eccleſia,
ita in hac frequentia ſint præcipui actus,
inuocatio & commonefactio de doctri-
næ ſtudijs, & de disciplina .

Nunc

Nunc igitur, ut accedat commune factio, enarrabo dictum uenustissimum, in quo Ecclesiae & Scholarum imago pingitur:

Simile est regnum caelorum fermento, quod mulier miscet tribus satis farinae, ut tota massa fermentetur.

Scitis usitatum esse, sumere imagines ex physicis exemplis, quae quidem blandiores sunt, cum a rebus domesticis & ex oeconomia sumuntur.

Ac opposita est haec imago persuasioni pharisaicae, quae cum fingeret regnum Messiae imperium mundi fore, simile Cyri aut Alexandri imperio, pollicebatur stultae multitudini prouinciarum partitionem, ocium, opes, uoluptates. Haec quia grata sunt, mirabiliter fascinatae erant mentes hac opinione. Nam quae uolunt homines, ea libenter credunt, ut inquit Demosthenes.

Sed contraria imago regni Messiae hic ostenditur. Imo inquit, Ecclesia non reget imperia mundi, sed erit doctrix, &

A in ut

ut mater familias, miscebit aliquot modis farinae fermentum, id est, animis & pectoribus auditorum inferet doctrinam, ut sensus ac motus animorum ad Deum flectantur.

Vt autem propius aspiciamus hanc imaginem, consideremus unde sumpta sit, & singula uerba expendamus. Narratio prorsus similis est in Genesi de conuiuio, in quo Abraham excipit tres uiros, inter quos erat Filius Dei, ubi mandat matri familias, ut cito coquat panes ex tribus farinae satis, & mactat ipse tenerum uitulum.

Mouet me narrationis similitudo, ut existimem Christum eius conuiuij memorem, inde sumpsisse hanc imaginem, & quasi deducere auditores ad considerandum illud ipsum conuiuium, quod etiam imago est Ecclesiae. Abraham sacerdos mactat uitulum, qui significat uenturam uictimam, mater familias panes, id est, doctrinam distribuit. Assidet ipse Filius Dei, qui semper adest Ecclesiae suae, & conuiuas suo sermone recreat,

creat, & promissionem præcipuam repe-
tit. Intellexit Abraham quid ageretur,
nec similem duxit esse eam cœnam quo-
tidianis officijs, erga alios hospites, sed
agnouit Dominum, quem sciebat Eccle-
siæ custodem esse, & fore uictimam pro
nobis. Hunc cernunt oculis Abraham &
Sara, huius pectus & genas dulcissimo
complexu premunt. Hunc audiunt con-
cionantem de miranda promissione, &
de iudicio Dei.

Et quia fiunt illustriores historiæ con-
sideratione locorum, locum etiam oculis
aspicite in tabulis uestris. Hic festus dies,
& hæc panegyris celebrata est in He-
bron, quæ deinde Mamre nominata est,
quæ distabat quinque miliaribus germani-
cis & paulo amplius à Ierosolyma, fuitque
postea ipsi Abraham, Isaac & Iacob sepul-
turæ locus, quasi ut expectarent corpora
in eo ipso uestigio uitæ restitutionem, in
quo promissio edita erat.

Cum autem non dubium sit, huius
cœnæ recordationem sua uem fuisse ipsi
hospiti, sæpe multumque cogitanti de

A iij Patrio

Patribus, tanquam de dulcissimis amicis, consentaneum est inde narrationem in Euangelio sumptam esse, nosq̄, uelut ad eius coenae considerationem, imo ad has ipsas epulas deduci. Arbitror etiam coenae institutae in Ecclesia typum fuisse illud ipsum conuiuium.

Sed undecunq̄ sumpta est narratio in Euangelio de tribus satis, uerba certe congruunt, & idem significant. Nunc partes recitemus.

Fermentum significat doctrinam. Et cum propter similitudinem tales fiant collationes, considerandum est, quae sint utilitates fermenti, & in pane, & in corpore hominis nutriendo. Fermenti effectus sunt in pane, inflare, rarefacere & attenuare. Haec primum eo conducunt, ut in pane singulae partes recte & aequaliter coqui possint. Deinde nostris corporibus utilior est panis rarior, tenuior, leuior, ac aequabiliter assatus, facilius enim arripit natura nostri corporis attenuatas & rarefactas partes. Et ipsa mixtura fermenti rarefactionem in uentriculo

triculo adiuuat. Deinde & sapor ex acido & falso mixtus, coctionem irritat & acuit. Figit etiam & quasi glutinat nutrimentum. Cum igitur multæ & magnæ sint utilitates fermenti, Galenus aliquoties dicit, minime salubres esse panes non fermentatos.

Iam ad doctrinam fiat collatio dextrè, non exiliter & curiose.

Flatus & motus nouos doctrina exuscitat in pectoribus, & squalorem cordis nostri discutit, & firmum nutrimentum est animarum, nouam uitam & læticiam, quasi nouum succum, gignens.

Sed cur tria sata sunt? Hic primum moneo rudiores, satum Ebraicam adpellationem esse mensuræ, quæ fere duos modios ueteres Romanos continet. Tria igitur sata pene medimnum efficiunt, qui congruit cum usitata Lipsica mensura, cui à scapha nomen est, quæ tantum farinæ continet, quantum semel in mediocri familia pinsitur. Nec dubito numerum certo consilio & in Genesi

A v scriptum

scriptum esse, & postea repetitum, ut lectori non hebeti discrimina aliqua in audientibus significarentur.

Nec mihi displicet, quod aliqui tria tempora intelligunt, coetum uocatum ante diluuium, coetum uocatum post diluuium usque ad resurrectionem Christi, & deinde coetum, qui uocatur inde usque ab Apostolis ad finem mundi.

Sed cum uires praecipuas in natura hominum considero, aptissime accommodari ad eas hic numerus uidetur. Res enim in conspectu est, tres praecipuas uires Euangelio in eas infuso emendari & renouari, ἡ γυναικῶν, θυμικὸν & ἐπιθυμητικόν.

Ac ut de singulis pauca dicam, & si gloriosum nomen est summae partis, quae uocatur ἡ γυναικῶν, tamen in ea multum est caliginis & uiciorum, retinet mens etiam in hac uiciofa natura noticiam aliquam legis, ut numerorum, aut figurarum. Sed tamen sine Euangelio de Filio Dei, magnae tenebrae sunt in mente. Alij furenter negant esse Deum, tollunt pro-
uiden.

uidentiam, & discrimen recte & secus fa-
ctorum, alij in perpetua dubitatione ma-
nent, alij ludunt fingendis nouis numini-
bus infinitis. Neq; hi errores tantum
grassabantur inter Ethnicos, Sed om-
nium aetatum atq; hominum sine luce
Euangelij similes sunt errores de Deo,
& de inuocatione. Et multitudo semper
fauet ijs opinionibus, quibus innu-
trita est, ut dicitur, πᾶρ τὸ συμτροφορ, γλυκὺ
κὺ.

Nec raro peccat ἡ γεμονικὸρ specie sa-
pientiæ, ut cum politici gubernatores at-
temperant religiones ad imperia, & pa-
cis causa laxant dogmata, ut in synodo
Syrmiana tollebatur ὁμοδοσιὸρ ex Symbo-
lo, & inferebatur ὁμοιορ, ut Symbolum
utriq; parti, uelut cothurnus utriq; pedi,
conuenire uideretur.

Deinde in secundo & tertio gradu
uirium hominis, quanta sunt incendia
prauarum cupiditatum? Ambitiones,
æmulationes, odia, maleuolentiæ, liuo-
res, cupiditas uindictæ, dolores propter
repullam, auaricia, libidines? Nec est ul-
la

la tam moderata natura, quæ non sentiat aliquas errantes cupiditates .

Cum autem doctrina Euangelij, uelut fermentum, uiribus nostris miscetur, iam quasi status noui fiunt, mens incipit recte agnoscere Deum, & statuit summa reuerentia audiendam esse uocem Dei, & ad hanc normam iudicia omnia & omnes motus cordium conuenire oportere . Non ludit opinionibus de Deo, ut Philosophi, aut idolorum plastæ, non inflectit doctrinam ad politicas opiniones, Sed reuerenter acquiescit in uoce patefacta à Deo .

Deinde & in corde fit quasi succus nouus, dilectio Dei, studium quærendæ ueritatis, & tuendæ tranquillitatis in Ecclesia, beneuolentia erga omnes, modestia reprimens ambitionem, mansuetudo condonans communi tranquillitati iniurias .

Sint igitur hæc, ut dictum est, tria facta, ἡ γυναικὸν θυμικόν, & ἐπιθυμητικόν seu mens, uoluntas & cor in homine, quibus misceri fermentum, id est, Euangelium, oportet,

oportet, ut melior succus in nobis fiat
Quo autem modo fiat hæc conuersio,
ex communi doctrina de poenitentia sci-
tis. Cum doctrina arguit peccata, corda
expauescunt, ita uelut acido & falso sa-
pore roduntur.

Deinde, cum accedit consolatio, au-
dita promissione, redditur uita & leticia,
quasi nouo succo infuso. Neque hæc subit-
o perficiuntur, sed longa & assidua sub-
actio & assatio fiat & quod uerbis ebreis
in Genesi diserte significatum est, stu-
diose legenda, audienda, meditanda est
doctrina coelestis, & in quotidianis misera-
rijs ad inuocationem & uera exercitia
transferenda. Hoc est subigi farinam, &
assari in cineribus, id est, inter uarias æ-
rumnas, quibus commonefacti agnosca-
mus iustam & magnam esse iram Dei
aduersus peccata in toto genere huma-
no, & uelut in cineribus abiecti & sum-
missi deploremus nostra delicta, & pe-
tamus nos seruari propter Mediatorem.
Sicut in cineribus iacebant exules Iere-
mias & alij, cum incensa patria tota gens
miserabiliter dissiparetur. Hæc

Hæc admonitio ; de assiduitate sub-
actionis accendat in nobis diligentiam
& curam discendi, sciamus non subito re-
rum maximarum doctrinam totam ar-
ripi. Nec sumant sibi potestatem dog-
mata condendi in Ecclesia Dei, homines
ociosi qui utcunq; obiter degustarunt
doctrinam .

Et quoniam imago panum præci-
pue ad scholasticos pertinet , uocabula
etiam interpretabimur, quid uocari an-
tiquitas panes in cineribus assatos. Diffe-
runt panes materia , differunt & modo
assationis , ac nimis longum esset omnia
persequi. Tantum hoc addam, Alij pa-
nes κλιβαρίται, id est, furnarij, dicti sunt,
qui nostro more in furnis assati sunt ,
quos quidem meliores esse Galenus di-
cit . Sed ars est recentior. Alius modus
fuit uetustior , in foco inter cineres , uel
in testa assari panes . Hi dicuntur
ἐγκρύφια, quasi tecti cineribus, quorum
sæpe fit mentio in Græca lectione pro-
phetarum librorum. Et in Leuitico in
quadam descriptione oblationis, satis
concinna

concinna allegoria traditur à Græcis in-
terpretibus, panem ἐγκυφίαμ typum esse
Christi in sepulchro, tanquam inter ci-
neres, iacentis .

Sed in alijs locis ad nos auditores
proprie accommodanda est figura. Nos
sumus ἐγκυφία, obruti cineribus, squa-
lidi, ærumnosi, sed hanc consolationem
teneamus, Deo placere hæc doctrinæ stu-
dia, eumq; custodem esse sui cœtus, &
semper agmina aliqua discentium serua-
turum esse, & colligi hoc modo æternam
ipsi Ecclesiam. Hac confirmati consola-
tione, has scholasticas operas & amemus
& studiose faciamus, & Ecclesiæ
ac posteris philosophiam &
doctrinam de Deo incor-
ruptam tradamus.

DIXI.

QVAESTIO

Q V A E S T I O

IN EADEM RENUNTIATIONE
Magistrorum recitata .

Truncq; ad disciplinam
pertinet, modeste legis
bus obtēperare, & cum
iubent Præceptores, in
coetu publico de re ali-
qua differere, uerecun-
de sentētiam exponere.

Cum autem me & consuetudo & Præ-
ceptorum autoritas cogat hoc loco ali-
quid dicere, & maior in tali re laus sit
officij ac obedientia, q̄ eruditionis, quæ
so uicissim, ut me patienter audiatis .

Cum autem sumenda sit materia ex
philosophica doctrina, & dulcissima sit
consideratio mirandi opificij in humano
corpore, dicam aliquid de duobus canali-
bus, qua faucibus orti descendunt in
corpus, alter in pulmonem, alter in uen-
triculum, quorum illi, qui in pulmonem
tendit, nomen est Trachea arteria, huic ue-
ro longiori, qui uentriculo adiunctus est,
nomen est *διοφάγος*. Hos

Hos cum sic discernat Plato, ut dicat oesophago cibum uehi in uentriculum, Tracheam uero canalem esse positus, duriter reprehensus est à multis. Hinc duæ quæstiones oriuntur, altera de officijs horum canalium, altera, an excusari Plato possit.

Ac primum mirifica omnino est fabricatio humani corporis, in qua tantum artis adhibuit opifex, ut agnosceremus non casu extitisse hanc naturam rerum, sed à mente architectatrice conditam esse. Et hoc modo inuestigari se in hac opificij consideratione, & obedientia nostra præparari nos ad immortalem uitam uoluit. Miretur enim aliquis, Si homines conditi sunt non ad hanc mortalem uitam, sed ut in æterna luce & sapientia uiuant, quid fuit opus adiungere in homine culinam parti rationali? Si autem tantum ad mortalem uitam conditus est, quid opus fuit tanta arte?

Etsi autem non dubium est, primis parentibus ipsam naturæ considerationem fuisse illustre testimonium de Deo,

B

tamen

tamen nobis in hac caligine hæ rationes de Deo sunt obscuriores. Et tamen causa consilij diuini tenenda est.

Tanta est uarietas, tanquam machinarum in humano corpore, ut de artifice nos admoneant.

Præterea non ad mortalem tantum uitam conditi sumus, sed adiuncta est culina parti intelligenti, quia nos præparari in hac uita ad æternam consuetudinem uoluit. In hac mortali consuetudine uoluit initia æternæ lucis accendi. Ideo parti intelligenti adiuncta est culina.

Nunc breuiter dicam de officijs illorum canalium. Manifestum est œsophago & cibum & potum uehi in uentriculum. Nam & potu necesse est cibos fieri humidiores, & sanguis in Epate non tantum ex cibo, sed etiam ex potu gignitur. Influere igitur potum in uentriculum necesse est.

Trachea uero non culinæ causa facta est, sed propter spirationem & uocem. Oratorium organum est, quod necessarium

cessarium fuit naturæ conditæ ad societa-
tem. Vt autem tota societas ideo præci-
pue necessaria est, ut alij alios de Deo &
de rebus bonis doceant, ita præcipue ne-
cessariæ res sunt, sermonis communica-
tio, & oratoria instrumenta, qua in re
etiam hoc admirandum est, cordi, tanq̃
regi, adiunctum esse oratorem.

Hæc de discrimine canalium uera &
nota sunt, Nec aliud Plato sentit.

Cur igitur potum attribuit Tracheæ?
fortassis partem attribuit, quia certe ne-
cesse est rigari pulmonem, cuius exarefa-
ctio exitialis est uitæ.

Cum autem hæc quæstio digna sit
disputatione eruditorum, & profecto ne-
cessaria sit homini consideratio huius mi-
randi theatri, quod in opificio humani
corporis Deus nobis proposuit, defero
hanc quæstionem ad magnificentum domi-
num uicerectorem M. Iohannem Mar-
cellum, conterraneum meum carissi-
mum, quem oro, ut quanquam amplitu-
do harum rerum non potest paucis expli-
cari, tamen ad commonefaciendos audi-

B ij tores

tores aliquid dicat de miranda copulatione diuersissimarum machinarum in homine, de instrumentis noticię, de organis oratorijs, & de nutritione. Vtile est profecto cogitare, quo consilio restam diuersas in hominis naturam Deus incluse rit.

DIXI.

RESPONSIO

Go uero, carissimi auditores, & si sepe me ad naturę considerationem utcunque exuscito, tamen mox opprimor ipsa magnitudine, & quasi mole rerum tantarum, ita, ut uelut attonitus & pene exanimatus obstupescam, ac doleam, cum natura condita sit ad hanc sapientiam, uix exiguam umbram aspici posse, & fortassis hæc ipsa in nobis auiditas penitus cognoscendi & naturam & opificem, significatio est insita nature, testificans nos ad consuetudinem eternam Dei conditos esse, ubi Architectus ipse, & operum suorum ideam, & consilia nobis ostendet.

Dicam

Dicam autem breuiter de tuis quaestio-
nibus .

Est omnino miranda copulatio di-
uersissimarum machinarum in homine.
Nam si ad aeternam sapientiam conditi
sumus, quare adiuncta est haec tam sordi-
da culina ?

Consilij huius uerissima causa est,
quia uoluit Deus naturam aliquam cor-
poream esse, quae in hac ipsa uita fruente
rebus nascentibus, ipsi seruiret, & nunc
praepararetur ad aeternam consuetudi-
nem caelestium. Nunc igitur discenda
sunt initia doctrinae. Nunc accendi lu-
cem & iusticiam aeternam oportet, Ne
expectato caelestem Dei consuetudi-
nem, nisi in hac uita mortali praeparatus,
ad Deum accedas, hic ordo institutus est
mirando ipsius consilio. Ideo ad nos Fi-
lium misit, & quidem simili natura copu-
lata, Ideo in hac uita uult doceri homi-
nes, Ideo datus est sermo, & in corpore
oratoria organa condita sunt, Ideo ser-
uat & seruaturus est in genere humano
ministerium Euangelij. Non igitur re-

B ij pugnemus

pugnemus uoluntati Dei, sed statim à uita
initio cœlestem doctrinam discamus,
& toto uitæ spacio eam meditemur, & ei
obedire incipiamus.

Illud etiam addo tuæ orationi, recte
dicis, Cordi, tanquam regi, uocis organa
addita esse. Sed illud quoq; addendum
est, Eundem esse uocis & spiritus cana-
lem, ut significetur, ex corde æterni Pa-
tris simul & uocem Euangelij edi, & da-
ri Spiritum sanctum per uocem Euan-
gelij. Mirabiles significationes de Deo
sparsæ sunt in totam rerum naturam, ut
non temere dictum sit: Omnia plena
Deo.

Sed uenio ad quæstionem de potu.
Non dissentit Plato à cæteris, sed fatetur
ipse quoq;, idem esse iter cibi & potus, &
eundem canalem œsophagum. Interea
tamen obiter ait potu rigari pulmonem,
quod uerum est, atq; ita ueteres docti ho-
mines locuti sunt.

Alceus enim inquit, τέγγε πνεύμο-
νας οἴνω. Et Euripides, οἴνος περᾶσας πνευ-
μόνων διαρροάς. Vinum penetrans pulmo-
num

num meatus. Instillari igitur aliquid uelut rorem in Tracheam consentaneum est, praesertim cum pulmone & cordi opus sit rigatione & in siti constet mox quasi recreari cor potu refrigeratum. Et tamen uerum est, distincta esse officia canalium, ut res ostendit, suffocari hominem, cum uel exigua mica in aditum Tracheae illapsa est.

Nec nulla est significatio in hac ipsa distinctione, sicut horum canalium officia uult Deus distincta esse, ita oratorem in Ecclesia seiungit a politico gubernatore.

Multae autem confusiones doctrinarum & uitae inde oriuntur, cum haec officia confunduntur.

Sed hanc querelam omitto, ac Deum oro, ut & singulos gradus gubernet, & seruet inter nos Ecclesiam, & semen aliquod sanctum.

DIXI.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several lines and is mostly obscured by the paper's texture and some staining.

DIXI

199284

27 d

488

XVII, 510.

RATIO

IBVS FARINÆ SATIS,
in renunciatione gradus
ysterij Philosophici a
hilippo Melanthe

Die 17. Septembris.
Anno 1548.

TEBERGAE
udebat Iosephus Klug
Anno M. D. L.

10.